

LBRIS

We know
books

EUFEMIA DOINA CLOȚAN

1000
de
EXPRESII
EXPLICATE ȘI COMENTATE

LIMES
2025

pentru a-i păstra autenticitatea. Am numerotat expresiile, iar cuvântul cheie al fiecăruia l-am trecut într-un vocabular, unde, alături de cuvântul cheie apare și numărul expresiei de care aparține.

Sunt conștientă de limitele acestei culegeri, atât ca volum de expresii, cât și ca interpretare, dar am speranța că, poate, pentru unii cititori va fi o experiență interesantă de cunoaștere.

Autoarea

1. I-a scăpat (i-a ieșit, i-a zburat) porumbelul din gură.

A spune pe negândite un adevăr tabu sau un secret de nerostit.

A face o gafă, a se da de gol. A rosti involuntar adevărul sau soluția unei probleme dificile, pe care încearcă să o rezolve mai multe persoane. A se trezi vorbind.

În mentalitatea populară, porumbelul este imaginea sufletului, a ceea ce este pur și nealterat în om. A scăpa porumbelul înseamnă, deci, a vorbi din suflet, a spune pe negândite un adevăr. De asemenea, înseamnă a spune un adevăr – tabu sau secret – de nerostit, fie din pricina contextului, fie din pricina asistenței. Pe scurt, a face o gafă sau a te da de gol.

Poate avea și un sens pozitiv, când persoana rostește soluția simplă, la o problemă dificilă, în fața unui grup care-i caută rezolvarea.

2. Om cu scaun la cap.

Omul cu o judecată bună și înțeleaptă.

În trecut, se spunea „scaun”: tribunalului, tronului domnesc, unei judecătorii, unui consiliu de sfetnici domnești care judecau drept. Expresia arată că acel om are o judecată înțeleaptă, asemenea celei emise de instituțiile avizate, o persoană care are o minte deosebită. Și astăzi există expresia „Sfântul scaun”, ori „Scaun apostolic”, care se referă la conducerea bisericii catolice, la scaunul papal de la Roma, deci, această semnificație a cuvântului „scaun” nu este dispărută din limbajul modern.

3. A sta (sau a fi) în picioarele cuiva.

A împiedeca, a încurca, a deranja pe cineva, a fi inoportun.

4. A fi pe picioarele tale

A te descurca singur.

5. A scoate (cuiva) peri albi.

A supăra, a hărțui, a șicana pe cineva.

A necăji mereu pe cineva, a agasa până la exasperare. Se știe că omul încărunțește și datorită necazurilor și greutăților, dar și ca urmare a agresiunii răutății umane de durată.

6. A vântura o idee.

A comenta, a difuza o idee.

A vântura – în sens figurat – a face ceva să se împrăștie, a agita, a povesti, a comenta. Sensul cuvântului se referă la a trece boabele de cereale prin vânturătoare, sau a le face să cadă de la mică înălțime pentru ca vântul să împrăștie impuritățile ușoare.

7. A sosi (a veni, a ajunge) la spartul târgului.

A sosi undeva prea târziu, după încheierea unui eveniment, când lucrurile sunt lichidate, terminate.

Târg – loc mai întins și special amenajat într-un oraș sau la marginea unui oraș, unde se vând și se cumpără (zilnic sau la anumite date) vite, cereale, zarzavaturi etc.

Spart (popular) – sfârșit, încheierea unei activități.

A ajunge la sfârșitul târgului, când mulți au plecat și nu mai găsești ceea ce cauți.

8. Țap ispășitor.

Persoană asupra căreia se aruncă vina pentru greșelile altora.

Țapul ispășitor era un animal sacrificat, folosit în timpul ritualurilor din cele mai vechi timpuri, de evrei, pentru a cere iertarea păcatelor în Templul din Ierusalim. În Biblie, se menționează că marele preot încărca țapul ispășitor cu toate păcatele neamului lui Israel, apoi era alungat în deșert.

„Țap ispășitor” este un individ sau un obiect ales pentru a fi considerat responsabil pentru niște greșeli colective, acesta fiind nevinovat sau parțial nevinovat.

9. Tobă de carte.

Foarte învățat, foarte instruit.

10. La Cucuieții din Deal.

Exprimă izolare, depărtare sau prostie.

Satul Cucuieți există, în județul Călărași, destul de aproape de București. Legenda spune că acolo s-au stabilit ardeleni – păstori transhumanți, care au rămas pentru că erau scutiți de impozite. „Din deal” i se spune pentru că se află pe o mică ridicătură de teren, impropriu denumită deal. Așezarea nu este atât de izolată și nici nu depășește media națională de prostănaci. Prin urmare ea deține un renume pe nedrept câștigat în jargonul național.

11. De musai, ca de voie bună.

O acțiune pe care ești obligat (constrâns) să o faci, „de nevoie”.

Musai – e obligatoriu, e absolut necesar, trebuie, cu insistență, cu încăpățănare.

Cuvântul este folosit mai frecvent în Transilvania, dat fiind că vine pe filieră maghiară (muszaj) unde, din cât se pare, a

ajuns pe filieră germană (muss sein – trebuie să fie). Cuvântul apare și în opera scriitorilor Mihail Sadoveanu și Ion Creangă.

12. A tăia frunze la câini.

A pierde vremea, a nu face nimic.

Expresia face referire la o persoană care nu are nicio ocupație serioasă și nici un scop precis, ori face un lucru lipsit de sens.

13. A fi într-o ureche.

Nebun, țicnit, smintit, scrântit.

Expresia poate fi înțeleasă diferit, în funcție de context și împrejurări. Sensul pozitiv, prietenesc, este de mirare față de curajul nebunesc al celui alt. Alt sens este, când se folosește într-un conflict verbal sau divergență cu cineva pe un anumit subiect și se evită adresarea unor cuvinte jignitoare.

14. Lasă-mă-să-te-las.

Om leneș, trântor.

Persoană care nu-și onorează promisiunile, om pe care nu te poți bizui, persoană delăsătoare, care nu-și duce până la capăt acțiunile. Un om lipsit de energie, indiferent, neglijent, comod.

15. A lăsa de la tine.

Într-un schimb de păreri, unul acceptă parțial argumentele celui alt, renunțând să continue disputa și dorind să-i pună punct.

A lăsa – a da drumul unui lucru sau unei ființe ținute strâns, a ceda un bun cuiva.

16. Dracul nu-i chiar așa de negru.

Situația nu este chiar așa de gravă cum pare la prima vedere.

Negru – rău (în sens figurat)

17. A se pune pe picioare.

A se însănătoși după o boală lungă, a se reface din punct de vedere material.

18. A nu avea (ceva cu cineva) nici în clin, nici în mână.

A nu avea nimic în comun, niciun amestec, nicio legătură.

Clinul este o fâșie oarecare de material. În expresie, cei doi termeni nu au legătură unul cu altul. Se pare ca expresia are obârșie veche, în Transilvania. Acolo țărani spunea „în clin”, când coborau cu carul la vale și „mână” când mâneau carul, cu boi sau cai, urcând un deal. Atunci când căruțașul stă pe loc, el nu era nici în clin, nici în mână.

19. A (nu) fi ușe de biserică.

A (nu) respecta morala religioasă, a nu-și îngădui (a avea) abateri de la morala religioasă, a (nu) duce o viață pioasă. În sens mai larg – a (nu) fi cinstit, a (nu) fi corect.

20. Dus (de acasă) cu sorcova.

Nebun, țicnit, cu mintea răcită.

Sorcova – Bețișor sau rămurică împodobită cu flori artificiale de diferite culori, cu care copiii lovesc ușor pe spate pe părinți,

cunoscuți etc., în dimineața zilei de Anul Nou, urându-le, în versuri speciale, sănătate și noroc.

21. A merge alături cu drumul.

A se abate de la calea cea dreaptă, a călca strâmb, a fi necinstit.

22. A i se face negru înaintea ochilor

A se enerva, a se înfuria.

23. La botul calului.

Mâncare și băutură consumată în grabă, în picioare. A bea ultimul un pahar, în picioare, la plecare, a bea ceva la rezeală.

Expresia are originea în vechime. Călătorul grăbit lega calul de unul dintre stâlpii din fața hanului iar hangiul venea și îl servea acolo, lângă cal, că altfel, hoții de cai își făceau datoria.

24. Terchea-berchea.

Om de nimic.

Este o expresie turcească, preluată în limbile balcanice.

Terki – legătură de șa, lucru de așezat sub șaua calului.

Berk – solid, strașnic, nebun. În turcă are sensul de bun așezat în partea din spate a șeii calului, deci neînsemnat. (3).

25. Talmeș-balmeș.

Orice lucru aflat în neorânduială, amestec din care nu se poate înțelege sau alege nimic, o situație confuză

Expresia este folosită în Balcani cu sensul „neorânduială”, îngrămadire fără noimă, ori, mai degrabă, grăire neînțeleasă.

Tălmej – cuvânt arhaic la origine turcic – cu înțelesul de lămurire, vorbire, explicație, tălmăcire. Cel de-a doua termen este tot de origine turcă, păstrat ca **balmeș**, în sârbă, însemnând – amestec.

26. Glumă (banc) cu perdea.

Glumă exprimată (spusă, făcută) în mod discret, indirect, pe ocolite.

27. Globe trotter. (engleză)

Definește o persoană care călătorește foarte mult, de obicei înconjurând lumea.

Poți descrie o astfel de persoană: un om care călătorește mult, un călător pasionat, cineva care face înconjurul lumii, adesea pe jos.

28. A te ține scai (de cineva).

A nu lăsa pe cineva în pace, a urmări cu insistență, a te atașa de o persoană.

Scai – plantă erbacee cu fructe acoperite cu peri rigizi și curbați la vârf. Acesta se agață de blana animalelor sau hainele oamenilor și sunt mai dificil de detașat.

29. A împușca francul.

A fi în mare lipsă de bani, a trăi din expediente, a-și câștiga greu existența, a fi mereu în criză de bani.

Franc – unitate monetară în Franța, Elveția, Belgia.

30. Cu un umăr înainte (cineva).

Om plin de sine, încrezut.

Imaginea este a unui om care își face apariția în public plin de sine, sfidător.

31. A se urca pe pereți.

A fi foarte supărat, furios.

32. Sine ira et studio. (latină)

Fără ură și părtinire.

Expresia îi aparține lui **Tacit** (54 d.H. – 120 d.H.) (istoric roman important, considerat părintele istoriografiei latine, om politic). Termenul apare în opera sa *Annales*.

Caracterizare a obiectivității științifice și condiție a obiectivității în general.

33. Memento mori. (latină)

Adu-ți aminte că vei muri. (Nu uita că vei muri. Amintește-ți că vei muri).

Expresia latină a avut un impact considerabil în filozofie, artă, religie. Conceptul ne îndeamnă să reflectăm la fragilitatea vieții și la inevitabilitatea morții. Ne încurajează să trăim o viață plină de sens, respectând normele morale. În creștinismul medieval expresia era legată de ideea de mântuire, de promisiunea vieții veșnice și iertarea păcatelor. A constituit un subiect important atât în literatură, cât și în artă. Unii spun că în palmele cele mai importante linii înscriu un „M”, mesajul celor „doi M” semnificând o atenționare permanentă – „Memento mori”.

34. Coup de foudre (franceză).

Dragoste puternică de la prima vedere.

Atracție intensă, bruscă și neașteptată față de cineva.

35. A nu face (mulți) purici.

A nu sta mult undeva sau cu cineva.

A nu sta mult timp într-un loc. A nu zăbovi, a nu rămâne mult undeva, a nu face ispravă într-un loc, a nu se ține de treabă, a nu fi statornic.

36. A sări ca ars.

A sări repede (de surprindere, de spaimă, de indignare).

A sări grabnic la auzul unei vești. A sări repede dintr-un loc, a te ridica brusc, trezindu-te fără veste din starea de amorțire, nepăsare etc., în care te aflai.

37. A-i tăia (cuiva) macaroana.

A întrerupe pe cineva din vorbit.

38. Hic Rhodos (Rhodes), hic salta! (latină)

Iată (aici e) Rhodos, sari aici!

Demonstrează aici ce ai de demonstrat.

Expresia latină își are originea într-o fabulă a lui **Esop** scriitor antic grec (620-564 î.Hr.) În fabulă, un atlet lăudăros afirmă că a realizat o dată un salt uimitor de lung într-un concurs pe insula Rhodos. Un spectator îl provoacă să renunțe la rapoartele martorilor și pur și simplu să repete acolo performanța, spunându-i „Aici este Rhodos, sari aici”.

Expresia se aplică lăudăroșilor. Faptele constituie cea mai bună dovadă despre adevărul afirmațiilor. Aici să vedem cu ce te lauzi, aici să arăți tot ce poți, tot ce știi.